

OCHRONA DÓBR KULTURY

STRATEGIA OCHRONY DÓBR KULTURY

ZARYS POJĘCIA I ZAKRES OCHRONY

1. Idee ochrony dóbr kultury

SYLABUS PRZEDMIOTU / MODUŁU KSZTAŁCENIA

WIEDZA

1. Nabycie wiedzy i umiejętności praktycznej ochrony dóbr kultury, opieki nad dziełami sztuki, zabytkami architektury i obiektami urbanistyki z pozycji badań nauki:

historii sztuki, estetyki, teorii wartości, użytkowania i unormowań prawa.

2. Import świadomości konieczności ochrony wartości kulturowych. Poznanie zasad ochrony lokalnego dziedzictwa kultury, poszerzenie zakresu wiedzy o obiektach i zespołach światowego dziedzictwa kultury i natury oraz metod zarządzania dobrami kultury.

3. Poznanie terminologii dyscypliny naukowej, rozpoznawania swoistych cech dóbr kultury, weryfikacji ewidencji stanu ich zachowania. Ocena wartości umożliwia samodzielne opracowywanie wytycznych postępowania i przygotowywanie postulatów ochrony w celu opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

UMIEJETNOŚCI

4. Prawidłowa identyfikacja zagadnień konserwatorskich, biegłość rozpoznania podstawowych zadań w zakresie planowania przestrzennego i regionalnego wobec konieczności ochrony dóbr kultury.

5. Kwalifikacje do wykonywania badań historycznych, na podstawie których rozpoznajemy zasoby dziedzictwa kulturowego.

KOMPETENCJE SPOŁECZNE

6. Świadomość roli społecznej architekta, rozumienie pozatechnicznych skutków działalności, wpływ na środowisko naturalne i związaną z tym odpowiedzialność za swe decyzje.

7. Zrozumienie potrzeb postępowania w sposób profesjonalny, postrzeganie zasad etyki zawodowej i poszanowania różnorodności poglądów i kultur.

TREŚCI KSZTAŁCENIA

1. Ochrona dóbr kultury i natury, ochrona środowiska kulturowego. Strategia gospodarowania zasobami dóbr kultury. Filozoficzne, etyczne i estetyczne uwarunkowania kultu i ochrony zabytków. Organizacje międzynarodowej organizacji UNESCO – Międzynarodowa Rada Ochrony Zabytków i Miejsc Zabytkowych (ICOMOS), akty normatywne. Lista ochrony światowego dziedzictwa kulturowego i naturalnego. Nauka i technika w zadaniach ochrony dóbr kultury.

2. Zagadnienia legislacyjne. Uwarunkowania prawne, Ustawa o zabytkach i opiece nad zabytkami, Prawo budowlane, Prawo o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, normy i wytyczne techniczne budownictwa. Instytucje i organizacje nadzorujące prace konserwatorskie. Prawo autorskie. Etyka zawodu.

3. Przyczyny degradacji wartości zabytkowych obiektów historycznych dziedzictwa kultury i natury (budowle, ogrody, parki). Ochrona rezerwatowa, udostępnienie, opracowania naukowe, nauczanie i popularyzacja ochrony dziedzictwa, publikacje i upowszechnienie.

4. Analiza stanu zachowania zabytku i potrzeby ewidencji dóbr kultury. Ochrona obiektów ujętych w Głównej Ewidencji Zabytków. Postulaty naprawcze ochrony i adaptacji dóbr kultury, obiektów, zespołów zabytkowych, miejsc historycznych i układów arch.-urb. w obszarów objętych opracowaniami Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego.

5. Systemy wartościowania dzieł sztuki. Autentyzm dzieła sztuki i architektury.

6. Studia i badania terenowe. Weryfikacja stanu zasobów dziedzictwa kulturowego i metody monitoringu. Odczytywanie faz rozwojowych budowli zabytkowej. Postulaty ochrony dóbr kultury jako wnioski do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

7. Planowanie prac ochronnych i zabezpieczających. Adaptacje obiektów i zespołów zabytkowych podlegających ochronie. Integracja form współczesnych w środowisku zabytków.

8. Wybrane przykłady ochrony dóbr kultury w Polsce i za granicą.

Założenia i cele wykładu:

Ochrona dóbr kultury jest ważną dziedziną humanistyczną wykorzystująca doświadczenia nauk historycznych, technicznych i technologicznych. Zajmuje się relikdami cywilizacji i kultury, dziełami sztuki, zabytkami architektury i zespołami urbanistycznymi. Uczy rozumieć dzieje i przemiany kultury narodu.

Bazą doświadczeń teoretycznych i praktycznych wymienionych dziedzin jest umiejętność określenia wartości wszelkich dóbr kultury. Wiedza ta toruje drogę do samodzielnego wykonywania praktyki zawodu architekta, uczy zasad projektowania w środowisku zabytkowym. Poznanie zagadnień związanych z ochroną dóbr kultury pozwoli zdobyć społeczne kompetencje i kwalifikacje do zarządzania dziedzictwem kultury. Uczy definiowania podstawowych pojęć oraz podnoszenia świadomości dla

pełnienia obowiązków zawodowych promocji dziedzictwa kulturowego w kierowaniu zadaniami nadzoru i opieki nad dobrami kultury w jednostkach organizacyjnych administracji państwowej i samorządu lokalnego. Wspiera umiejętności stosowania postulatów ochrony w pracach nad wytycznymi postępowania konserwatorskiego oraz programowania i wykonania Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego.

DZIEDZICTWO KULTUROWE W POLSCE PRZEDMIOT OCHRONY

DZIEDZICTWO KULTUROWE POLSKI ukazuje wpływy kultury zachodnioeuropejskiej i wschodniej pozostającej w symbiozie z własnym rodzajem obyczajowości. świadczą o tym liczne dzieła sztuki, budownictwa i architektury wraz z wielkim inwentarzem tradycji lokalnej regionów. W ciągu wieków powstawały idee egzystencjalno-filozoficzne wczesnego średniowiecza, epoki romańskiej, gotyku, renesansu, baroku, oświecenia, romantyzmu, pozytywizmu i modernizmu. Nowatorstwo i innowacje tworzyły nowe wzorce w sztuce i kulturze.

BUDOWLE I ZAŁOŻENIA PRZESTRZENNE, wybitne dzieła materialne zauważone przez UNESCO wpisano na Listę Światowego Dziedzictwa Kultury. Są nimi dzieła kultury, sztuki, artefakty archeologiczne, ślady historii, odkrycia i wynalazki zgromadzone w lapidariach, muzeach i bibliotekach bogate dziedzictwo niematerialne, traktaty, nowatorskie idee, osiągnięcia myśli, nauki, twórczość literacka i muzyczna od najstarszych zabytków po współczesnych twórców. Świadczy o tym narodowa literatura, niezliczone księgi kultury polskiej, ilustrowane encyklopedie tematyczne prace twórcze i związki rodzimej kultury ze sztuką innych krajów.

KONGRESY KULTURY POLSKIEJ poszerzają wiedzę o kulturze na różne tematy: „Cienie wielkich artystów”, „Dzieła, style, epoki”, „Międzygeneracyjna transmisja dziedzictwa kulturowego”.

MARIA POPRZĘCKA publikuje: „**Galeria. Sztuka patrzenia**”. Postuluje tam nową percepcję. Nawołuje, aby: „ ... **wzbudzać możliwie największe zainteresowanie sprawą opieki nad tymi dokumentami i świadectwami ludzkiej kultury** ”.

PROGRAM WYKŁADÓW

Wiedza o teoretycznych i praktycznych zasadach **ochrony dóbr kultury** jest podstawą wzrostu świadomości społecznej. sprawowania opieki nad dziełami sztuki, zabytkami architektury i obiektami urbanistyki. Dotyczy podstaw teorii **ochrony świadectw przeszłości** z pozycji historii sztuki, estetyki, teorii wartości, użytkowania i unormowań prawa. Jej celem jest ochrona lokalnego **dziedzictwa kultury, sztuki,**

nauki i techniki, poszerzenie zakresu wiedzy o obiektach i zespołach zabytkowych światowego **dziedzictwa kultury i natury** oraz metod zarządzania **dobrem kulturowym ludzkości**. Nabycie umiejętności posługiwania się terminologią dyscypliny naukowej oraz rozpoznawania **materiałnych i pozamateriałnych cech przedmiotów ma duże znaczenie dla dalszego rozwoju cywilizacyjnego**, ułatwia ewidencjonowanie i weryfikację stanu ich zachowania. Wykład obejmuje problematykę pięciu zespołów tematycznych:

I. – STRATEGIA OCHRONY DÓBR KULTURY, II – WARTOŚĆ DÓBR KULTURY, III – PRAWO OCHRONY DÓBR KULTURY, IV – OCHRONA DÓBR KULTURY NA ŚWIECIE, V – OCHRONA DÓBR KULTURY W POLSCE

CZYM SĄ DOBRA KULTURY ?

Dobra kultury to **całościowy materiałny i niematerialny dorobek ludzkości**. Otrzymujemy go w spadku po przodkach, których osobiście nie znamy. Są nimi dobra i to co po nich zostało, choć nie znamy historii ich życia. Nie znaczy to, że na nas nie oddziałują. Każdy z nas ma swą historię życia, tradycję dziejów pozostawioną przez przodków i antenatów – zapisaną w genach. Zdaniem psychoanalityków i terapeutów dramatyczne przeżycia „**WĘDRUJĄ**” poprzez pokolenia.

„ ... **Pamięć o nich jest cenna, gdyż są świadectwem i lekcją dla kolejnych generacji, stanowią wiedzę o tym, jak w ekstremalnych warunkach radzili sobie nasi przodkowie. Mądrość życiowa zawarta w imponderabiliach dóbr kultury jest dla nas po prostu zwyczajnie użyteczna ...**”.

TERMIN DOBRO KULTURY jest rozmaicie interpretowany, w zależności od tego, jak dany badacz rozumie pojęcie "**KULTURY**". Jeśli uważa on za kulturę całościowy materiałny i niematerialny dorobek ludzkości, wówczas do dóbr kultury zaliczy zarówno rzeczy i usługi, jak i dobra niematerialne, czy zachowania i zjawiska etyczne.

INTERPRETACJA TERMINU DOBRO KULTURY ?

1. „**DOBREM KULTURY jest każdy przedmiot ruchomy lub nieruchomy, dawny lub współczesny, mający znaczenie dla dziedzictwa i rozwoju kulturowego ze względu na wartość historyczną lub artystyczną**”.

2. Jeśli używamy słowa "**KULTURA**" w węższym znaczeniu, To sens terminu "**DOBRA KULTURY**" wynika z kontekstu, w jakim został on użyty. Na przykład, gdy mówi on o **DOBRACH LUDZI WIERZĄCYCH**, czy **NIEWIERZĄCYCH**, to do dóbr kultury zaliczamy zjawiska z zakresu **postaw, idei, doktryn, czy świadomości** ludzkiej. Chrześcijaństwo – religia monoteistyczna skupiająca około 1,8 mld wyznawców dominuje w Europie, obu Amerykach, Australii, Nowej Zelandii, Filipinach, poł. i środkowej Afryce.

3. Ale jeśli zajmuje się dobrami kultury w muzeach, mamy na myśli materialne przedmioty – **DZIEŁA SZTUKI**.

4. Niektórzy uczeni dokonują podziału dóbr kultury na:

INSTRUMENTALNE – (pośrednie), które stanowią środki do osiągnięcia innych dóbr,
AUTOTELICZNE – (bezpośrednie), które są celem samym w sobie.

5. Dane dobro może spełniać obie te funkcje, np. **WYKSZTAŁCENIE**. Można go uznać zarówno za cel sam w sobie, jak i środek do osiągnięcia kariery, czy prestiżu.

6. Dobra kultury dzielą się na dwa człony: **RUCHOME** (obrazy, rzeźby itp.)

NIERUCHOME (cmentarze, budowle, stanowiska archeologiczne, pola bitewne itp.).

PRZYKŁADY RUCHOMYCH DÓBR KULTURY:

OBRAZY, GRAFIKI, RZEŻBY, BROŃ, NUMIZMATY, DRUKI, RĘKOPISY,
STARODRUKI, STROJE, TKANINY, PRZEDMIOTY ZWIĄZANE Z KULTURĄ
LUDOWĄ, PRZEDMIOTY ROZWOJU TECHNIKI I TECHNOLOGII, NUTY,
INSTRUMENTY MUZYCZNE

PRZYKŁADY NIERUCHOMYCH DÓBR KULTURY:

CMENTARZE, NEKROPOLIE, POLA BITEWNE, ZABYTKI ARCHITEKTURY,
ZABYTKI URBANISTYKI, PARKI NARODOWE, REZERWATY, KOPALNIE,
OBIEKTY KULTURY I TECHNIKI MATERIALNEJ, POMNIKI PRZYRODY, OBIEKTY
ARCHEOLOGICZNE I PALEONTOLOGICZNE

OCHRONA CZYNNA – OCHRONA BIERNA

- tworzenie systemów prawnych, zawieranie umów międzynarodowych
- prace naukowo-badawcze dotyczące stanu i przeobrażeń przyrody (inwentaryzacja, monitoring)
- ochrona terenów cennych przyrodniczo przed wszelkimi formami skażeń i dewastacją
- promowanie akcji dedykacyjnych w celu zwiększenia świadomości społecznej dotyczącej problemów ochrony przyrody
- ochrona bierna - polega na powstrzymaniu się od jakiegokolwiek działalności mogącej zmienić przyrodę chronionego obszaru
- ochrona czynna - to działalność mająca na celu zachowanie chronionego obiektu w określonym stanie lub przywracanie stanu pożądanego (np. powstrzymujące sukcesje)

ZABYTEK
CHRONIONY PRAWEM

POKREWNA TERMINOLOGIA DOBRA KULTURY

wg WIKIPEDII https://pl.wikipedia.org/wiki/Warto%C5%9Bci_kultury

Encyklopedia przywołuje słowniki terminologiczne z dziedziny postaw filozoficznych, (idei i doktryn), psychologii (świadomości), socjologii, kulturoznawstwa, historii sztuki, zabytkoznawstwa, regulacji prawnych krajowych i zagranicznych.

Pojęcia ochrony dóbr kultury tworzą podobne terminy, np.:

1. [wartości kultury](#)
2. [funkcje sztuki](#)
3. [zabytek](#)
4. [grabież polskich dóbr kultury w czasie II wojny światowej](#)

Pojęcia ochrony dóbr kultury na linkach prawa międzynarodowego:

1. [Ochrona dóbr kultury w czasie konfliktów zbrojnych i w sytuacjach kryzysowych](#)
2. [Ochrona dóbr kultury w czasie konfliktów zbrojnych](#)
3. [Traktat między-amerykański z 1935 o ochronie instytucji artystycznych i naukowych oraz zabytków historycznych](#)
4. [Konwencja haska z 1954 o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego](#)
5. [Europejska Konwencja Kulturalna sporządzona w Paryżu 19 grudnia 1954 r.](#)
6. [Porozumienie o współpracy i pomocy wzajemnej w sprawie zatrzymywania i zwrotu dóbr kultury nielegalnie przewożonych przez granice państw sporządzone w Płowdiw 22 kwietnia 1986 r.](#)

ASPEKT MATERIALNY

Ochrona dóbr kultury w ujęciu materialnym łączy się z pojęciami stanowiącymi zbiór **znaczeń kluczowych** wielu dziedzin nauk

ZAKRES OCHRONY DZIEDZICTWA KULTURY

obejmuje przedmioty i ich cechy przy wykorzystaniu wielu dyscyplin nauki m. in.: badań humanistycznych, przyrodoznawstwa, przemian natury, historii, kultury, następstwa dziejów, rozwoju cywilizacyjnego, społecznego i ekonomicznego.

SŁOWA KLUCZOWE

1. Autentyczność	9. Projekt restauracji
2. Dziedzictwo	10. Relikt historii
3. Dzieło kultury	11. Restauracja
4. Dzieło natury	12. Tożsamość
5. Dzieło sztuki	13. Zabezpieczenie
6. Konserwacja	14. Zabytek
7. Opieka	15. Zachowanie
8. Ochrona	16. Wartość

TERMIN DOBRO W SŁOWNIKACH

Znalezionych haseł: 838

DOBRO, *filoz.* w znaczeniu ogólnym — wartość oceniana dodatnio, stanowiąca przedmiot i cel ludzkich dążeń i pragnień lub wszystko to, czemu wartość taka jest przypisywana

DOBRO LUKSUSOWE, *ekon.* dobro o dochodowej elastyczności → popytu większej od 1

DOBRO NIŻSZEGO RZĘDU, *ekon.* dobro o dochodowej elastyczności → popytu mniejszej od 0

ZWYKŁE DOBRO, *ekon.* dobro, którego konsumpcja rośnie w miarę wzrostu dochodów, np. żywność

DOBRO PLAGA, *antydobre*, *ekon.* dobro, które nie powoduje zwiększenia dobrobytu; d.p. to np. wydłużenie czasu dojazdów do pracy, wydatki na administrację; wartość d.p. jest ujmowana w rachunku produktu krajowego.

DOBRO POŚREDNIE, *ekon.* dobro, które będzie dalej przetwarzane w danym roku, np. blacha, z której będzie zrobiona karoseria

DOBRO PRYWATNE, *ekon.* dobro, które jest kupowane lub wytwarzane i wykorzystywane przez pojedynczych ludzi albo członków małych, dobrowolnie tworzonych grup; d.p. jest np. pralka lub ogródek.

DOBRO PUBLICZNE, *ekon.* dobro, które jest kupowane lub wytwarzane i wykorzystywane przez duże grupy ludzi; d.p. jest chodnik, park, obrona narodowa.

DOBRO VEBLENA, *Veblena paradoks*, *ekon.* luksusowe dobro, którego wzrost ceny powoduje zwiększenie popytu (np. wzrost ceny obrazów danego malarza powoduje zwiększenie popytu na nie)

DOBRO WOLNE, *ekon.* dobro, które nie jest dobrem ekon.

ZNACZENIE TERMINU DOBRO

DOBRO, gr. *agathón*, łac. *bonum*, określenie abstrakcyjnego bytu, stanu, własności rzeczy lub rzeczy własność tę posiadającej.

DOBRO, *filoz.* w znaczeniu ogólnym — WARTOŚĆ OCENIANA DODATNIO, stanowi przedmiot i cel ludzkich dążeń i pragnień lub wszystko to, czemu wartość taka jest przypisywana; jest ono przeciwieństwem zła.

DOBRO MORALNE — podstawowe pojęcie etyki, oznacza wszystko to, co realizuje przyjęty ideał moralności lub stanowi najwyższy cel moralnego postępowania.

DOBRO NAJWYŻSZE, tzw. *SUMMUM BONUM*, uważane mi in. Jako: przyjemność, szczęście, cnotę itp. W historii filozofii dokonywano wielu klasyfikacji dóbr, wyróżniano zwłaszcza: **DOBRO MATERIALNE I DUCHOWE**, **DOBRO HEDONICZNE** (przyjemności) **DOBRO WITALNE** (życie, zdrowie itp.)

DOBRA KULTURALNE, wśród których rozróżnia się następnie **DOBRA ESTETYCZNE** itp., dobra będące celem samym w sobie oraz **DOBRA INSTRUMENTALNE**, będące środkiem do osiągnięcia określonego innego Dobra. Ponadto rozróżnia się **DOBRA EKONOMICZNE** i tzw. **DOBRA WOLNE**.

KRAJOBRAZ KULTUROWY

OCHRONA KRAJOBRAZU KULTUROWEGO jest w dzisiejszej dobie wielkim wyzwaniem społecznym. Skomplikowane problemy badania zasobów przyrody, ochrony i rewitalizacji krajobrazu kulturowego, ochrony zabytków i wybitnych dzieł sztuki, także ochrony i rewitalizacji miejskich zespołów zabytkowych realizują takie specjalności nauk społecznych i technicznych, jak: **archeologia, historia kultury, kulturoznawstwo, filozofia kultury, antropologia kultury, socjologia kultury, memetyka i semiologia, etnologia, etnografia, antropologia, socjologia, psychologia, urbanistyka, architektura, konserwacja zabytków, architektura krajobrazu**, oraz nauki przyrodnicze uwarunkowań kształtowania terenów zieleni: **leśnictwo, gospodarka wodna, kodeksy prawa utrzymania ładu, czystości i porządku w gminie**.

DOBRO KRAJOBRAZU KULTUROWEGO każda z tych dziedzin traktuje odrębnie. Oceniając wartość krajobrazu kulturowego, podejmujemy ustawicznie nowe wyzwania naukowo-badawcze, będące stykiem związków kultury z naturą. Poszukujemy spójności dobra kultury z wartością kultury. W dobie relatywizmu kulturowego śledzimy ustawicznie odniesienia do ogólnościowych wzorców kulturowych i kodów kultury. Ochrona i rewitalizacja krajobrazu kulturowego bada formy stylowe krajobrazu kulturowego, posługuje się optymalnymi metodami rewitalizacji przedmiotów kultury i pielęgnacji obiektów zieleni tworzących krajobraz kulturowy. Ostatnio korzysta również z doświadczeń innych narodów i dyrektyw wspólnot europejskich.

OCHRONA KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

USTAWA O OCHRONIE ŚRODOWISKA mówi o ochronie środowiska aglomeracji, o negatywnych skutkach emisji zanieczyszczeń na środowisko, o przesłankach związanych z budową autostrad, o kompensacji przyrodniczej mającej na celu rekultywację skupień roślinności i potrzebę przywrócenia równowagi przyrodniczej, a także zachowania walorów krajobrazowych. Oddziaływanie na środowisko nie może pogorszyć stanu siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin i zwierząt – oznacza to również oddziaływanie dominujące, jakim jest **wpływ na zdrowie ludzi**.

Badaniem zasobów wartości kulturowych, a także metodami ich waloryzacji zajmują się różne lokalne instytucje samorządowe, pracownie naukowe i szkoły wyższe, a także instytucje, m. in.:

KRAJOWY OŚRODEK BADAŃ I DOKUMENTACJI ZABYTKÓW REGIONALNE OŚRODKI BADAŃ I DOKUMENTACJI ZABYTKÓW.

Zadania ochrony krajobrazu kulturowego normują rozmaite akty legislacyjne, m.in. ustawy: **Prawo budowlane, o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami**,

o planowaniu przestrzennym, a także o ochronie środowiska przyrodniczego. Ważne znaczenie przejmują nowe regulacje i zapisy **miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego**. Ochronę krajobrazu kulturowego wzmacniają akty prawa międzynarodowego, a także postulaty konwencji międzynarodowych we współpracy z **Centrum Światowego Dziedzictwa UNESCO**, organy **Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków ICOMOS**, a także **Narodowe Komitety Naukowe ICOMOS**, uczestniczące w przygotowywaniu dokumentów o wpisie najwartościowszych pomników historii, kultury i przyrody na **listę światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego**.

SYTUACJA ESTETYCZNA DÓBR KULTURY

W ŚWIETLE BADAŃ 12 DZIEDZIN NAUKI:

1. kultury	7. gospodarki
2. historii sztuki	8. strategii
3. filozofii	9. teorii budowy dzieła
4. psychologii	10. środowiska
5. nauk społecznych	11. struktury materii
6. socjologii i prawa	12. techniki budowl

ZAGADNIENIA ETYKI, ETOLOGII I AKSJOLOGII

ETYKA [gr.]

1. Ogół ocen i norm moralnych przyjętych w danej zbiorowości społecznej (społeczeństwie, klasie lub grupie społeczne, środowisku) w określonej epoce historycznej – synonim moralności.

2. Nauka o moralności, wg tradycji filozoficznej dyscyplina naukowa rozpatrywana w aspekcie normatywnym (tzw. etyka normatywna lub etyka właściwa) i opisowo-wyjaśniającym (tzw. etyka opisowa lub etologia).

ETOLOGIA [gr.], filoz.

Nazwa nauki o „tworzeniu się charakteru” narodowego, zbiorowego, indywidualnego (J.S. Mill); „badania nad zwyczajami i obyczajami ludów” (W. Wundt); „nauka o faktach moralnych” (A. Bayet); współczesne określenie opisowej etyki.

ETYKA w aspekcie normatywnym zajmuje się ustalaniem, co jest moralnie dobre, a co złe. oraz — na podstawie przyjętych ocen i związanych z nimi powinności — wytyczaniem dyrektyw, tj. norm moralnie pozytywnego postępowania

i wskazywaniem sposobów takiego przekształcania obiegowej moralności, by dostosować ją do przyjętego ideału moralnego; zakres badań etyki pojętej normatywnie dzieli się zwykle na: **AKSJOLOGIE**, tj. teorię wartości oraz na tzw. **DEONTOLOGIE**, tj. naukę o powinnościach.

AKSJOLOGIA [gr.], filoz.:

1. AKSJOLOGIA w szerokim znaczeniu — ogólna teoria wartości, nauka o wartościach, wieloaspektowe rozważania ogólnoteoretyczne dotyczące pojęcia wartości, wywodzące się z etycznych koncepcji dobra.

2. AKSJOLOGIA w szerokim znaczeniu, w aspekcie teoretycznym zajmuje się analizą natury wartości (tego, co cenne, dobre), a więc zagadnieniem, czym jest wartość, jaki jest jej charakter (subiektywny, obiektywny, absolutny, względny itp.), dociekaniem źródeł i mechanizmów jej powstawania.

3. AKSJOLOGIA w aspekcie systematyzującym i postulatywnym zajmuje się podstawami i kryteriami wartościowania, klasyfikacją wartości (np. wyodrębnianiem wartości jako celów samych w sobie i służących do ich realizacji wartości instrumentalnych), budowaniem ich hierarchii i ustalaniem, co stanowi wartość najwyższą (tzw. *summum bonum*), ich statusem ontycznym, relacjami z innymi bytami, sposobami ich poznawania i realizowania; w aspekcie socjologicznym i teoretyczno kulturowym — badaniem społecznego funkcjonowania wartości w danej epoce historycznej, zbiorowości społecznej i kulturze.

„PROBLEMATYKA AKSJOLOGII JEST PRAWIE TAK DAWNA JAK SAMA FILOZOFIA”

W czasach nowożytnych pojęcia wartości używał m.in. Immanuel **KANT**, ale współczesne znaczenie (na którym opiera się aksjologia) zaczyna się od Rudolfa Hermanna **LOTZEGO** w poł. XIX w.

Rozpowszechnili ją w filozofii europejskiej, zwłaszcza na pocz. XX w., głównie przedstawiciele badeńskiej szkoły neokantyzmu: Wilhelm **WINDELBAND**, Henri **RICKERT**, fenomenologii: Max **SCHELER**, Nicolai **HARTMANN** i neorealizmu: George Edward **MOORE**, Ralph Barton **PERRY** termin aksjologia został wprowadzony przez Paul **LAPIE'GO** w „*Logique de la volonté*” (1902) oraz Eduard von **HARTMANNA** w „*Grundriss der Axiologie*” (1908). Problematyce aksjologii poświęcili liczne prace :Alexius **MEINONG**, Richard **MÜLLER-FREIENFELS**, Franz **BRENTANO**, *Dietrich von HILDEBRAND*.

W Polsce tematykę aksjologii analizowali m.in.: Franciszek **ZNANIECKI**, „*Zagadnienie wartości w filozofii*”, (1910), Władysław **TATARKIEWICZ**, „*O bezwzględności dobra*”, (1919), Roman **INGARDEN**, „*Przeżycie, dzieło, wartość*”, (1966).

WNIOSKI

Wybitni twórcy kultury, autorytety, wzorce, pozwalają poznać i zrozumieć rzeczywistość i jej historię. Na podstawie wiedzy, doświadczeń ludzi niezwykłych możemy kształtować własne poglądy, wyciągać własne wnioski, kontynuować rozwój, pielęgnować wartości, uwzględniać pryncypia ochrony i opieki nad dobrami kultury i natury.

Każdy człowiek, niezależnie od profesji jaką się zajmuje, powinien zadać sobie pytanie: „Dlaczego chronimy zabytki kultury?“, „Czym są zabytki kultury we współczesnym świecie?“.

Każdego dnia, jadąc na uczelnie, do pracy, mijamy po drodze dziesiątki zabytkowych obiektów, bardzo często nieświadomie. Czym w takim razie one są? Zabytki kultury są świadectwem, wartością, innymi słowy pierwszoplanowym priorytetem – **PRYNCYPIUM** – wszystkim co jest istotne w kulturze.

Przede wszystkim dla twórcy architekta, który winien zwracać szczególną uwagę na architekturę wraz z otoczeniem. Zabytek kultury niesie zapis o historii, pewną opowieść. To niewiarygodne, że dziś można namacalnie zetknąć się z kulturą, która powstała niedawno, a nawet kilka tysięcy lat temu i istnieje do dzisiaj. Móc wejść do budynku, w którym żyli kiedyś ludzie o innej kulturze, innej mentalności. Pozwolić sobie na chwilę refleksji i zastanowienia.

MYŚLI POWYŻSZE PROWADZĄ DO ZADANIA PYTAŃ:

DLACZEGO WINNIŚMY CHRONIĆ ZABYTKI KULTURY ?

DLA PAMIĘCI O PRZESZŁOŚCI ?

DLA KOLEKCJONOWANIA ŚWIADECTW HISTORII ?

DLA ZACHOWANIA OKREŚLONYCH WARTOŚCI ?

LITERATURA OBOWIĄZKOWA:

- 1. Ustawa z 23 lipca 2003 r. O ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,**
(dz. U. z dnia 17 września 2003 r.)
- 2. Małachowicz, E., Ochrona środowiska kulturowego, Tom 1-2, Warszawa 1988.**

3. Praca zbiorowa: **Ochrona i konserwacja dóbr kultury w Polsce 1944 - 1989, uwarunkowania polityczne i społeczne** (praca zbiorowa pod red. A. Tomaszewskiego), Warszawa 1996.
4. Zachwatowicz, J., **Ochrona zabytków w Polsce**, Warszawa 1965.

LITERATURA POMOCNICZA:

5. Kalinowski, W., **Raport o stanie i potrzebach ewidencji dóbr kultury w Polsce**, Warszawa 1977.
6. Kadłuczka, A., **Ochrona Zabytków Architektury**, Kraków 2000.
7. Pawlicki, B. M., **Megaron**, wyd. WSZIA, Kraków, Zamość 2011.
8. Pawlicki, B. M., **Techniki budowlane w kompleksach zabytkowych**, wyd. WSZIA, Kraków, Zamość 2012.
9. Pruszyński, J., **Ochrona Zabytków w Polsce – geneza, organizacja, prawo**, Warszawa 1989.
10. Tatarkiewicz, W., **Estetyka starożytna**, t. 1, Warszawa 1985; **Estetyka średniowieczna**, t. 2, Warszawa 1998; **Estetyka nowożytna**, t. 3, Warszawa 1991.
11. Tatarkiewicz, W., **Historia filozofii**, Warszawa 1983.
12. **Wartość, etyka i estetyka, Antologia tekstów filozoficznych**, Wrocław, Warszawa, Kraków 1991.

